

POSŁUGA CHARYTATYWNA

POSŁUGA MIŁOSIERDZIA NA PRZESTRZENI WIEKÓW – Od powstania Diecezji po zabory – Dobroczynność w Diecezji Płockiej w drugiej Rzeczypospolitej – Z kart dziejów Caritas Diecezji Płockiej

FORMY POSŁUGI CHARYTATYWNEJ – Od średniowiecza po wiek XIX – bogactwo form – Formy pracy Caritas

BIEŻĄCE WYZWANIA, STRUKTURY I FORMACJA – Wyzwania i szczególna troska Stolicy Apostolskiej – Struktury – Formacja charytatywna

WSKAZANIA, ZARZĄDZENIA I ZALECENIA – Wskazania i zarządzenia podstawowe – Współpraca – Duchowość miłosierdzia – Nawrócenie ekologiczne

WSTĘP

Istotny wymiar działalności Kościoła

1. Posługa charytatywna stanowi istotny i konieczny wymiar działalności Kościoła. Wszyscy chrześcijanie mają prawo i obowiązek służyć pomocą materialną i duchową ludziom, którzy są w potrzebie. Źródłem tej powinności jest wyraźna wola Jezusa Chrystusa (por. J 15,12), przykładem zaś zaangażowania na rzecz ubogich Jego pełna miłości postawa. Posługa charytatywna może przybrać postać działań indywidualnych i działalności zorganizowanej. Ta ostatnia powinna być realizowana pod przewodnictwem kompetentnej władzy kościelnej. Uporządkowana służba wspólnotowa Kościoła na rzecz potrzebujących posiada charakter powszechny; należy ją wypełniać, poczynając od małych wspólnot lokalnych, poprzez Kościoły partykularne, aż po Kościół powszechny (DCE 20).

POSŁUGA MIŁOSIERDZIA NA PRZESTRZENI WIEKÓW

Od powstania Diecezji po zabory

Upoczątków

2. Zorganizowana dobroczynność w Kościele Płockim sięga swymi korzeniami czasów zaprowadzenia chrześcijaństwa na Mazowszu. Od początku była ona realizowana przez kolejnych Biskupów Płockich, zakony, duchowieństwo diecezjalne i wspólnoty parafialne. W zwróconym naszej Diecezji w 2015 roku *Pontyfikale Płockim* z drugiej ćwierci XII wieku czytamy, że biskup, podczas synodu diecezjalnego, ma obowiązek wezwać jego uczestników: „Troszczcie się o ubogich, przybyszów i sieroty i zapraszajcie ich na wasze posiłki. Bądźcie gościnni, aby inni szli za waszym przykładem”. „Starym to było prawem Kościoła – opowiada na początku XX wieku Bł. Abp Antoni Julian Nowowiejski w monografii Płocka – opiekować się ubogimi i chorymi. Wraz z kościołami parafialnymi jednocześnie erylowano także tak zwane szpitale, w których owi ubodzy i chorzy znajdowali przytułek. Biskup, odbywający wizyty kanoniczne, wchodził w potrzeby nie tylko kościoła, ale i nieszczęśliwych biedaków. Ich stan był niekiedy daleko pomyślniejszy, niż w czasach obecnych, gdy na ubogich osobne podatki płacimy”. W parafiach powstawały wspomniane przez Błogosławionego Arcybiskupa Męczennika szpitale; biskupi, władcy Mazowsza, kapituły, bogatsi wierni dbali o ich uposażenie, między innymi sporządzając na ich rzecz liczne zapisy; siostry zakonne sprawowały gorliwie opiekę; kapłani troszczyli się o posługę duszpasterską.

Pod zaborami

3. Opisując sytuację Diecezji Płockiej w czasach zaborów, Bł. Abp Nowowiejski podkreśla, że wcześniej każda parafia miała wspomniany szpital – przytułek dla ubogich i chorych. Instytucja ta z kolei posiadała kapitał lub ziemię, z której czerpała dochody. Dziś – dodaje ze smutkiem Męczennik – Diecezja pozbawiona jest „najkonieczniejszych rzeczy do należytego funkcjonowania życia religijnego. Instytucje kościelne i parafialne zamarłe, z niesłychaną trudnością do życia powracają”.

Towarzystwo Dobroczynności w Płocku

4. Powrót ten dokonywał się już wcześniej, a mianowicie wtedy, gdy przedstawiono władzom zaborczym projekt ustanowienia Towarzystwa Dobroczynności w Płocku. Towarzystwo, na którego działalność rząd carski wyraził zgodę 29 maja 1881 roku, nie było w ścisłym sensie instytucją kościelną, ale jego kolejnymi prezesami zostawali najczęściej kapłani społecznicy: ks. Antoni Julian Nowowiejski, ks. Adolf Modelewski, ks. Adolf Piotr Szelażek, ks. Adam Pęski i ks. Leon Wetmański. Towarzystwo prowadziło pozostające pod opieką sióstr szarytek: ochronkę dla dzieci i przytułek dla starców i kalek oraz sale pracy św. Józefa dla chłopców, a także tanią kuchnię i herbaciarnię. Opiekowano się też chorymi dziećmi, wysyłając corocznie kilkadziesiąt maluchów na kolonie letnie i kurację do Ciechocinka. Zajmowano się także rozdawaniem ubrań i żywności. Bardzo zaangażowany w dzieło miłosierdzia był sługa Boży ks. Adolf Piotr Szelażek, późniejszy sufragan płocki i biskup łucki. Oprócz prezesowania Towarzystwu Dobroczynności, działał on w Stowarzyszeniu Robotników

Chrześcijańskich, wraz z mecenasem Stefanem Balińskim założył w Płocku Towarzystwo Opieki nad Robotnikami Emigrantami, a następnie Płockie Towarzystwo Opieki na osobami zwolnionymi z więzień.

Dobroczynność w Diecezji Płockiej w drugiej Rzeczypospolitej

Zakład Anioła Stróża

5. Ks. Antoni Julian Nowowiejski jeszcze w 1891 roku założył w Płocku Zakład Anioła Stróża. Jego celem było – jak sam Założyciel opisał – „umoralnienie dziewcząt, które dostały się na śliską drogę życia lub są w niebezpieczeństwie wejścia na tę drogę”. Po pewnym okresie próbnym opiekę nad zakładem Założyciel oddał w ręce siostr Matki Bożej Miłosierdzia. Siostry – pisał Arcybiskup Męczennik – „kierują zakładem w swych domach przy Starym Rynku oraz w pobliskiej Białej, gdzie mają folwarczek [...]. Dziewcząt w zakładzie jest około 100; pracują w pralni, prasowni, piekarni, szwalni, hafciarni, tkalni, pończoszarni, gręplarni itp. Zakład posiada kaplicę. Środki utrzymania [...] pochodzą z pracy rąk i z ofiar dobrowolnych”. Błogosławiony Pasterz nie wspomina, że on sam był głównym ofiarodawcą na rzecz stworzonego przez siebie dzieła. Przedziwnym zrządzeniem Bożym w 1931 roku w zakładzie w Płocku i w Białej znalazła się św. Siostra Faustyna i stąd rozpoczęło się promieniowanie Miłosierdzia Bożego „dla nas i świata całego”.

Stanisławówka

6. W tym samym okresie ks. Ignacy Lasocki, inny płocki kapłan społecznik, stworzył zakład opieki nad sierotami i dziećmi z ubogich rodzin, zwany potocznie *Stanisławówką*. Zakład składał się początkowo z: kaplicy, 3 domów, ponad 5-hektarowego ogrodu i 23 hektarów pól. Prowadzony był najpierw przez siostry szarytki, a potem przez siostry służki. W dzieło to z niezwykłą gorliwością zaangażował się Bł. Bp Leon Wetmański wraz z s. Stefanią Głodowską, swoją gorliwą współpracowniczką w dziele miłosierdzia. W 1928 roku instytucję przejęła Diecezja Płocka. Biskup Nowowiejski przekazał ją sprowadzonym do Płocka księżom salezjanom, którzy stworzyli tu parafię, oratorium, internat i warsztaty rzemieślnicze dla około 100 chłopców.

Zasługi Bł. Bp. Leona Wetmańskiego

7. W gronie płockich kapłanów-społeczników wyróżnia się postać Bł. Biskupa Leona Wetmańskiego. W 1930 roku późniejszy Biskup Męczennik został kolejnym prezesem Towarzystwa Dobroczynności, a w 1932 roku pierwszym przewodniczącym Katolickiego Towarzystwa Dobroczynności Diecezji Płockiej Caritas. Zorganizował wtedy w Płocku Biuro Caritas, którego dyrektorką została siostra Głodowska. Dbał o tworzenie parafialnych wydziałów Caritas, osobiście angażował się w płockie Tygodnie Miłosierdzia, w Dniu Zadusznym nawiedzał wraz z członkami rady Towarzystwa groby fundatorów i dobrodziejów, w latach „wielkiego kryzysu” stanął na czele Obywatelskiego Komitetu Niesienia Pomocy Głodnym, a w 1932 roku zorganizował przy Caritas księgarnię, z której dochody były w całości przeznaczane na dzieła charytatywne. W tym samym roku Caritas wzbogacił się o dwie następne instytucje: przedszkole i szwalnię, rok później o internat dla dziewcząt i wypożyczalnię książek religijnych, a w 1935 roku o pensjonat kobiety. Bł. Bp Leon Wetmański zorganizował również pierwszy w Diecezji Dzień Chorych. 21 lutego 1936 roku, z jego inicjatywy, zainaugurowało działalność w Płocku wolontariackie Stowarzyszenie Pań Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo.

Z kart dziejów Caritas Diecezji Płockiej

Katolickie Towarzystwo Dobroczynności Diecezji Płockiej Caritas

8. Powołane 1 stycznia 1932 roku Katolickie Towarzystwo Dobroczynności Diecezji Płockiej Caritas, kierowane przez Biuro Caritas i dysponujące bogatą siecią oddziałów parafialnych, w sposób profesjonalny i kompleksowy rozwiązywało problemy ubogich na terenie Płocka i całej Diecezji. Niestety, 25 stycznia 1950 roku władze komunistyczne zakazały jego działalności.

Lata PRL-u

9. W latach 1950-1990 działalność charytatywna Kościoła Płockiego była prowadzona pod kierownictwem Referatu dobroczynności Kurii Diecezjalnej Płockiej. Jej efektem było między innymi wyraźne ożywienie aktywności na rzecz ubogich w poszczególnych dekanatach i parafiach, zwłaszcza w czasie wielkiej powodzi na przełomie lat 1981/1982 i stanu wojennego. W działalności tej wyróżnili się ks. Mieczysław Dobrzycki i siostra Helena Pszczółkowska.

Reaktywowanie Caritas Diecezji Płockiej

10. Po uchwaleniu przez Sejm RP ustawy o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego (17 maja 1989 roku) Biskup Zygmunt Kamiński w dniu 9 września 1990 roku reaktywował Caritas Diecezji Płockiej.

FORMY POSŁUGI CHARYTATYWNEJ

Od średniowiecza po wiek XIX – bogactwo form

11. Wraz ze stopniowym rozprzestrzenianiem się chrześcijaństwa na Mazowszu praktyka miłości wobec wdów, sierot, więźniów, chorych i wszystkich potrzebujących zaczęła należeć do istoty działań Kościoła. Przemiana ducha wyrażała się w przemianie serc – przygotowując do sakramentów, uczono umiejętności przebaczenia wrogom i wielkoduszności wobec

pokonanych; wskazywano na przykłady miłosierdzia wielkich świętych – na Mazowszu szczególnie św. Marcina i św. Zygmunta; zachęcano do pokuty za grzechy, wyrażającej się między innymi w jałmużnie wobec ubogich. Uderzają pod tym względem przykłady władców Mazowsza: wykupującej jeńców Judyty Czeskiej, żony Władysława Hermana; Bolesława Krzywoustego, jej syna, znanego nie tylko z wielkich zwycięstw, ale także z rozlicznych aktów miłosierdzia i darowizn; księżny Aleksandry, siostry króla Władysława Jagiełły i żony księcia mazowieckiego Ziemowita IV, fundatorki szpitala Świętej Trójcy w Płocku. Hojne były ofiary, zapisy i fundacje biskupów i kanoników płockich. Z tych ofiar utrzymywano sieroty i wdowy oraz tych, którzy z powodu choroby lub z innych przyczyn znaleźli się w potrzebie, jak również więźniów i cudzoziemców; na wzór starożytnych diakonii rozwijano szpitale i przytułki.

Formy działania Płockiego Towarzystwa Dobroczynności

12. Gdy po wiekach powstało Płockie Towarzystwo Dobroczynności, działalność charytatywna Kościoła Płockiego przybrała postać „miłosierdzia zorganizowanego”, między innymi przez: przekazywanie potrzebującym jednorazowych datków pieniężnych i bonów na opał; zakładanie dziennych ochronek dla dzieci i całodobowych przytułków dla sierot; prowadzenie taniej kuchni; powołanie komitetu opieki nad chorymi dziećmi, którego zadaniem było wysyłanie dzieci z najbiedniejszych rodzin na bezpłatny wypoczynek i leczenie; ustanowienie w Płocku komitetów zobowiązanych do eliminowania biedy w mieście; utworzenie komitetu opieki nad rodzinami żołnierzy zapasowych powołanych na wojnę; urządzenie Stacji Opieki nad Dzieckiem i Matką; organizowanie placówek pomocowych dla żebraków i włóczęgów; tworzenie miejsc pracy oraz punktów wydawania żywności i ubrań dla bezrobotnych; zakładanie ochronek i przytułków dla dzieci; organizowanie opieki medycznej dla chorych; prowadzenie pracy wychowawczej; powołanie w czasie I wojny światowej Komitetu Obywatelskiego, którego jednym z zadań było niesienie pomocy głodującym.

Formy pracy Caritas

Formy pracy przedwojennej Caritas

13. Przedwojenna Caritas organizowała Tygodnie Miłosierdzia i Dni Chorych; definitywnie rozwiązała kwestię żebractwa przez umieszczenie żebraków w przytułkach dla starców, a tych, którzy mieli rodziny, oddano pod opiekę najbliższych; prowadziła ożywioną działalność wychowawczą wobec świadczących miłosierdzie i korzystających z jej pomocy; udzielała pomocy potrzebującym w okresie II wojny światowej.

Działalność charytatywna, prowadzona przez Referat dobroczynności

14. Działalność charytatywna Referatu dobroczynności Kurii Diecezjalnej Płockiej miała bardzo ograniczony charakter ze względu na stałą inwigilację i represje władz państwowych. Skupiała się ona głównie na: organizowaniu Tygodni Miłosierdzia i Dni Chorych, prowadzeniu rekolekcji dla chorych, organizowaniu dni skupienia dla osób zaangażowanych w działalność charytatywną, tworzeniu punktów pomocy biednym. Do wyżej wymienionych stałych form pomocy potrzebującym należy też dodać te, które zrealizowano po awarii elektrowni atomowej w Czarnobyli (organizacja masowych szczepień i kolonii dla dzieci z okolic Czarnobyli) i w czasie wielkiej powodzi w województwie płockim (utworzenie na terenie Wyższego Seminarium Duchownego stacji darów od mieszkańców zachodniej i północnej Europy, powołanie do istnienia przy parafii pod wezwaniem św. Stanisława Kostki w Płocku apteki dla dystrybucji leków z Zachodu, zorganizowanie punktów wydawania żywności i odzieży przy poszczególnych parafiach Diecezji, troska o internowanych i ich rodziny itp.).

Formy i obszary działania płockiej Caritas dzisiaj

15. Z chwilą reaktywacji Caritas Diecezji Płockiej w 1990 roku, zwrócono w działalności charytatywnej szczególną uwagę na nowe problemy społeczne, a zwłaszcza na zjawisko biedy, bezrobocie, bezdomność i alkoholizm. Dominującymi formami posługi na rzecz potrzebujących stały się: Centrum Charytatywno-Opiekuńcze im. Bł. Abpa A. J. Nowowiejskiego w Płocku, Dom Dziennego Pobytu dla niepełnosprawnych, samotnych i chorych, stacje opieki medycznej Caritas, warsztaty terapii zajęciowej, centra pielęgniarstwa rodzinnego, hospicja stacjonarne i domowe, zespoły domowej opieki długoterminowej, gabinety rehabilitacji, Ośrodek Charytatywno-Szkoleniowy im. Bł. Abpa A. J. Nowowiejskiego w Popowie, Środowiskowy Dom Samopomocy w Żurominie, Świetlica dla dzieci i młodzieży „Siloe” w Płocku, Dom dla Bezdomnych Mężczyzn w Płocku, stołówki dla ubogich, wczaso-rekolekcje dla chorych i kolonie wakacyjne dla dzieci z biednych rodzin, także ze środowisk polonijnych ze Wschodu, parafialne zespoły charytatywne, Wigilijne Dzieło Pomocy Dzieciom, formacja stała osób zaangażowanych w posługę charytatywną i wolontariuszy, rekolekcje adwentowe i wielkopostne dla członków parafialnych zespołów Caritas, szkolenia z zakresu opieki hospicyjno-paliatywnej.

BIEŻĄCE WYZWANIA, STRUKTURY I FORMACJA

Wyzwania i szczególna troska Stolicy Apostolskiej

Wyzwania i problemy

16. Pośród mieszkańców Diecezji Płockiej także dzisiaj nie brakuje biednych i potrzebujących. Wciąż rodzą się liczne potrzeby, spowodowane nowymi problemami społecznymi, takimi jak bezrobocie, bezdomność, nieumiejętność radzenia sobie w świecie ostrej konkurencji, rozbięcie rodzin, wykluczenie i dyskryminacja społeczna, niski poziom edukacji, depresje, poczucie utraty sensu życia itp. Poważnym problemem rodzin Diecezji Płockiej jest emigracja zarobkowa. Generuje ona ich rozbięcie i zjawisko eurosieroctwa. Obfite żniwo wciąż zbiera plaga alkoholizmu. Ujawniają się także nowe formy uzależnień:

narkomania, sieciorholizm, uzależnienia od hazardu i inne. Starzenie się polskiego społeczeństwa, rozluźnienie więzi rodzinnych i niewielka dzietność mazowieckich rodzin jest przyczyną coraz powszechniejszego zjawiska opuszczenia w starości i chorobie.

Żarliwy apel papieża Franciszka

17. Nie sposób wymieniać wszystkich wyzwań, przed którymi stajemy w naszej posłudze miłosierdzia. Dlatego wydaje się nam, że lepiej uczynimy przedstawiając węzłowe punkty współczesnej nauki Kościoła na ten temat. Orędzie Ewangelii – woła papież Franciszek – jest tak jasne, proste i wymowne, że nic ma prawa go relatywizować. „Dlaczego komplikować to, co jest tak proste? – pyta. Odnosi się to przede wszystkim do wezwań Jezusa Chrystusa, zobowiązującego z taką determinacją swoich uczniów do miłości braterskiej, do pokornej i ofiarnej służby, do sprawiedliwości i do miłosierdzia względem ubogich. Jezus ukazał nam tę drogę swoim przykładem, słowami i gestami. Dlaczego zaciemniać to, co jest tak jasne? – pyta dalej z przejęciem Papież. Nie przejmujemy się jedynie tym, by nie popaść w błędy doktrynalne, ale także aby być wiernymi tej jaśniejszej drodze życia i nadziei” (EG 194).

Opcja na rzecz ubogich

18. Pierwszeństwo słuchania głosu ubogich i troski o nich, nazywane we współczesnej teologii i duszpasterstwie „opcją na rzecz ubogich”, nie jest dla Kościoła tylko kategorią kulturową, socjologiczną, polityczną czy filozoficzną. Chrześcijanin powinien wiedzieć, że znajdują się oni w samym sercu Boga, co tak dobitnie wyraża polskie słowo „*u-bogi*”. Ten Boży wybór, preferencja, pierwszeństwo dawane biednym, zepchniętym na margines musi mieć konsekwencje w życiu chrześcijan. „Pragnę – podkreśla papież Franciszek – Kościoła ubogiego dla ubogich. Oni mogą nas wiele nauczyć. [...]” (EG 198).

Ostrzeżenie przed „globalizacją obojętności”

19. Współczesny Urząd Nauczycielski ostrzega szczególnie chrześcijan przed „globalizacją obojętności”, „sączącą się” z ekranów telewizorów, bilbordów i reklam, z przestrzeni supermarketów i świata konsumpcji. Żyjąc w ich obszarze – stwierdza papież Franciszek – stajemy się niezdolni do współczucia wobec krzyku bóleści innych, nie wzruszają nas ich dramaty, nie interesuje nas troska o nich. Kultura dobrobytu nas znieczula i tracimy spokój, jeśli rynek oferuje coś, czego jeszcze nie kupiliśmy, podczas gdy życie tych ludzi, zrujnowane z powodu braku szans, wydaje nam się zwykłym spektaklem (por. EG 54).

„Nie” wobec „ekonomii wykluczenia i nierówności społecznej”

20. Musimy umieć – woła papież Franciszek – „powiedzieć <nie><ekonomii wykluczenia i nierówności społecznej>. Ta ekonomia zabija. Nie może tak być, że nie staje się wiadomością dnia fakt, iż z wyłączenia umiera starzec zmuszony, by żyć na ulicy, natomiast staje się nią spadek na giełdzie o dwa punkty. To jest wykluczenie. Nie można dłużej tolerować faktu, że wyrzuca się żywność, podczas gdy są ludzie cierpiący głód. To jest nierówność społeczna. Dzisiaj wszystko poddane jest prawom rywalizacji i prawu silniejszego, gdzie możny pożera słabszego. W następstwie tej sytuacji wielkie masy ludności są wykluczone i marginalizowane: bez pracy, bez perspektyw, bez dróg wyjścia. Samego człowieka uważa się za dobro konsumpcyjne, które można użyć, a potem wyrzucić. Daliśmy początek kulturze «odrzućcia», którą wręcz się promuje. Nie chodzi już tylko o zjawisko wyzysku i ucisku, ale o coś nowego: przez wykluczenie zraniona jest w samej swej istocie przynależność do społeczeństwa, w którym człowiek żyje, ponieważ nie jesteśmy w nim nawet na samym dole, na peryferiach czy pozbawieni władzy, ale poza nim. Wykluczeni nie są «wyzyskiwani», ale są odrzuceni, są «niepotrzebnymi resztkami»” (EG 53).

Caritas dotykaniem ran Pana

21. Czasem doświadczamy pokusy bycia chrześcijanami – naucza papież Franciszek – „zachowując roztropny dystans w stosunku do ran Pana. Jezus jednak chce, abyśmy dotykali ludzkiej nędzy, abyśmy dotykali cierpiącego ciała innych. Oczekuje, abyśmy zrezygnowali z poszukiwania osobistych lub wspólnotowych środków ochronnych, pozwalających nam zachować dystans w stosunku do istoty ludzkiej udręki, tak abyśmy rzeczywiście chcieli wejść w kontakt z konkretnym życiem innych i poznali moc czułości. Gdy to czynimy, życie zawsze się nam komplikuje, lecz przeżywamy głębokie, cudowne doświadczenie bycia ludem, doświadczenie przynależności do ludu” (EG 270). Tak właśnie pragnie przeżywać swoją posługę miłosierdzia płocka Caritas i tego uczyć innych.

Struktury

Odpowiedzialność Biskupa

22. Za posługę miłosierdzia w Diecezji Płockiej odpowiada Biskup Płocki. Z jego ramienia posługą tą kieruje dyrektor Caritas Diecezji Płockiej.

Umocowanie prawne i cele Caritas

23. Organizacją, planowaniem i koordynacją działalności charytatywnej w Kościele Płockim zajmuje się Caritas Diecezji Płockiej. Posiada ona osobowość prawną, cywilną i kanoniczną, a także kieruje się własnym statutem, który zatwierdza Biskup Płocki. Jej podstawowym celem jest udzielanie pomocy doraźnej i długofalowej, materialnej i duchowej, osobom potrzebującym, mieszkającym na terenie Diecezji Płockiej. Może ona również służyć wsparciem obcokrajowcom, zwłaszcza w ramach projektów realizowanych przez Caritas Polska (zob. *Statut Caritas Diecezji Płockiej*).

Środki Caritas

24. Środki Caritas Diecezji Płockiej, przeznaczone na realizację zadań statutowych i innych, zaaprobowanych przez Biskupa Płockiego, stanowią:

- a. dochody z własnej działalności statutowej i gospodarczej;
- b. 1/2 tacy z II Niedzieli Wielkanocnej;
- c. jałmużna wielkopostna;
- d. darowizny osób fizycznych i prawnych;
- e. środki z Wigilijnego Dzieła Pomocy Dzieciom i wielkanocnych dzieł Caritas.

Caritas Diecezji Płockiej korzysta również z dotacji celowych instytucji państwowych i samorządowych, odpowiedzialnych za działalność społeczną.

Okręgi, zespoły i koła Caritas

25. W realizacji zadań własnych Caritas Diecezji Płockiej współpracuje ściśle i na sposób stały z okręgami Caritas, na czele których stoją wicedziekani, oraz z Parafialnymi Zespołami Caritas. Sposób powoływania i funkcjonowania Parafialnych Zespołów Caritas określają stosowne dokumenty (zob. *Statut Caritas Diecezji Płockiej* i *Instrukcja o Parafialnych Zespołach Caritas*). Istnieją także koła środowiskowe Caritas, zwłaszcza na terenie szkół. Tryb powoływania i zakres działalności Szkolnych Kół Caritas określają odpowiednie przepisy (zob. *Statut Caritas Diecezji Płockiej* i *Regulamin Szkolnego Koła Caritas*).

Fundacja Caritas

26. Istotne miejsce w działalności charytatywnej pełni też Fundacja Caritas Diecezji Płockiej, która kieruje się własnym statutem.

Formacja charytatywna

Formacja do „wyobraźni miłosierdzia” i „ekologii ludzkiej”

27. Odpowiedzialność za posługę charytatywną spoczywa na barkach wszystkich wiernych, dlatego formacja charytatywna ma charakter powszechny. Jej celem jest kształtowanie postawy służby i czynnej miłości chrześcijan. W tym kontekście Synod podkreśla znacznie edukacji do „wyobraźni miłosierdzia” i do „ekologii ludzkiej”, do której z mocą nawoływał św. Jan Paweł II. Chodzi o to – pisał Papież Polak w encyklice *Centesimus annus*, że „nie tylko ziemia została dana człowiekowi przez Boga, aby używał jej z poszanowaniem [...], ale również człowiek jest dla siebie samego darem otrzymanym od Boga i dlatego musi respektować naturalną i moralną strukturę, w jaką został wyposażony. [...]. Pierwszą i podstawową komórką <ekologii ludzkiej> jest rodzina, w której człowiek otrzymuje pierwsze i decydujące wyobrażenia związane z prawdą i dobrem, uczy się, co znaczy kochać i być kochanym, a więc co konkretnie znaczy być osobą. Trzeba odkryć na nowo, że rodzina jest *sanktuarium życia*. Istotnie bowiem jest ona święta: jest miejscem, w którym życie, dar Boga, może w sposób właściwy być przyjęte i chronione przed licznymi atakami, na które jest ono wystawione, może też rozwijać się zgodnie z wymogami prawdziwego ludzkiego wzrostu” (38-39). Papież Franciszek z kolei podkreśla w szerzeniu „ekologii ludzkiej” rolę wychowawców, którzy potrafią przemyśleć programy edukacyjne etyki ekologicznej, tak aby skutecznie pomóc wzrastać w solidarności, odpowiedzialności i trosce opartej na współczuciu i czułości (LS 210).

Formacja adekwatna do potrzeb

28. Wielość i powaga współczesnych wyzwań w zakresie posługi miłosierdzia domaga się formacji charytatywnej dobrze zorganizowanej, adekwatnej do bieżących potrzeb i permanentnej.

Formacja animatorów świeckich

29. W zakresie formacji charytatywnej szczególną uwagę należy przykładac do przygotowania świeckich animatorów do posługi charytatywnej. Odpowiedzialność za wspomnianą formację spoczywa na dyrektorze Caritas Diecezji Płockiej, chyba że Biskup Płocki postanowi inaczej.

Współpraca z Caritas Polska w dziele formacji charytatywnej

30. W realizacji formacji charytatywnej seminarzystów, duchownych i świeckich, dyrektor Caritas Diecezji Płockiej współpracuje z Caritas Polska oraz z uczelniami kościelnymi.

WSKAZANIA, ZARZĄDZENIA I ZALECENIA

Wskazania i zarządzenia podstawowe

Zobowiązanie do tworzenia Parafialnych Zespołów Caritas

31. Należy bezwzględnie zatroszczyć się o to, aby w ramach posługi charytatywnej „podporządkować miłosierdzie słów miłosierdziu czynów” (por. NMI 50). Synod zobowiązuje każdego proboszcza Diecezji Płockiej do utworzenia Parafialnego Zespołu Caritas i troski o jego rzeczywiste działanie.

Obowiązki Parafialnego Zespołu Caritas

32. Synod zobowiązuje Parafialne Zespoły Caritas i koła Caritas, aby otaczały opieką materialną i duchową: rodziny wielodzietne i niepełne, osoby starsze i samotne, bezdomnych, bezrobotnych, niepełnosprawnych, dotkniętych przemocą domową, nieporadnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, dotkniętych zdarzeniami losowymi, sytuacjami kryzysowymi i innymi dysfunkcjami.

Zachowanie proporcji w posłudze słowa

33. Synod wzywa, aby – jak naucza papież Franciszek – w posłudze słowa w Diecezji Płockiej zachowywać należyte proporcje. Ich brak – zauważa Papież – można „rozpoznać w częstotliwości, z którą porusza się niektóre tematy, oraz w akcentach, jakie się kładzie w przepowiadaniu. Na przykład, jeśli jakiś proboszcz podczas roku liturgicznego mówi dziesięć razy o wstrzemięźliwości, a tylko dwa lub trzy razy o miłosierdziu czy sprawiedliwości, dochodzi do dysproporcji, powodującej, że przysłonięte zostają te właśnie cnoty, które powinny być bardziej obecne w przepowiadaniu i katechezie” (EG 38).

Wezwanie do objęcia wszystkich posługą miłosierdzia

34. Synod podkreśla, że posługą miłosierdzia w Diecezji Płockiej należy objąć wszystkich ludzi, niezależnie od ich przynależności rasowej, narodowej i religijnej. W tym celu trzeba: uwrażliwiać wiernych na obowiązek gościnności i solidarności, tworzyć ośrodki czasowego pobytu dla uchodźców, zagwarantować im opiekę medyczną, pomoc psychologiczną i materialną oraz naukę języka polskiego, a także wdrażać w wartości cywilizacji, ukształtowanej na chrześcijaństwie oraz w tradycję nowej ojczyzny.

Poparcie dla wolontariatu

35. Wobec coraz rozleglejszych obszarów ubóstwa w zakresie dóbr duchowych, intelektualnych i moralnych należy rozwijać wolontariat chrześcijański; aktywności wiernych na tym polu musi towarzyszyć odpowiednia formacja, zarówno przygotowawcza, jak i permanentna.

Wezwanie do akomodacji

36. Systematyczne poznawanie potrzeb ludu Bożego między innymi dzięki wizycie duszpasterskiej, badaniom naukowym oraz współpracy z instytucjami samorządowymi i szkołami, domaga się nieustannego rozwijania i dostosowywania do bieżących potrzeb struktur charytatywnych istniejących w Diecezji.

Pomoc wyzwaniem do podejmowania osobistych wysiłków

37. Należy troszczyć się o to, by sposób i forma udzielonej pomocy nie były ukierunkowane wyłącznie na zaspokojenie bieżących potrzeb konsumpcyjnych, ale by stawała się ona zachętą i wzbudzała motywację do podejmowania wysiłków w celu poprawy własnej sytuacji materialnej i rozwoju osobowego beneficjentów.

Współpraca

Współpraca z instytucjami życia konsekrowanego

38. Zaleca się rozwijanie współpracy z instytucjami życia konsekrowanego i stowarzyszeniami życia apostołskiego, których charyzmatem jest wypełnianie miłości miłosiernej; wspomniana kooperacja winna przede wszystkim dotyczyć realizacji formacji przygotowawczej i stałej animatorów pracy charytatywnej.

Kooperacja z innymi instytucjami katolickimi

39. Zaleca się szeroką kooperację z innymi instytucjami katolickimi, zajmującymi się działalnością społeczną, a zwłaszcza z Katolickim Stowarzyszeniem Pomocy im. św. Brata Alberta oraz z Katolickim Stowarzyszeniem Wspierania Dzieł Miłosierdzia i Ewangelizacji „Serce za serce”.

Współpraca ze stosownymi instytucjami samorządowymi, państwowymi i unijnymi

40. Zdecydowany ton nauki Kościoła z jednej strony oraz wielkość i złożoność zadań społecznych i pomocowych z drugiej stawiają przed odpowiedzialnymi za płocką Caritas konieczność zorganizowanej, stałej i szerokiej współpracy ze stosownymi instytucjami samorządowymi, państwowymi i unijnymi. Należy przy tym podejmować starania o pozyskanie środków finansowych na realizację bieżących zadań; przedsięwzięcia te winny być realizowane z zachowaniem przepisów prawa kanonicznego i państwowego.

Duchowość miłosierdzia

Zobowiązanie do prostoty, codzienne gesty

41. Synod przypomina, że chrześcijańska duchowość miłosierdzia, to także zobowiązanie do prostoty, która pozwala nam dziękować za możliwości, jakie daje życie, nie przywiązując się do nich ani nie smućąc z powodu tego, czego nie posiadamy. Wymaga ona od nas unikania logiki panowania i gromadzenia samych tylko przyjemności. Składają się na nią również proste codzienne gesty, przełamujące logikę przemocy, wyzysku, egoizmu, zazdrości (LS 222; zob. EG 188;194).

Modlitwa przed i po posiłku

42. Wyrazem duchowości miłosierdzia jest – jak przypomina papież Franciszek – „zatrzymanie się, by podziękować Bogu przed i po posiłku”. Papież proponuje „wszystkim wierzącym, aby wznowili ten cenny zwyczaj i przeżywali go głęboko. Ta chwila błogosławieństwa, choć bardzo krótka, przypomina nam o naszej zależności od Boga, umacnia nasze poczucie wdzięczności za dary stworzenia, wyrażając uznanie dla tych, którzy swoją pracą zapewniają te dobra, oraz ugruntowuje solidarność z najbardziej potrzebującymi” (LS 227). Synod wzywa do podtrzymywania tej pięknej, chrześcijańskiej tradycji.

Nawrócenie ekologiczne

„Ziemi się nie oszuka”

43. Synod z całą mocą naucza, że szczególnie w Diecezji Płockiej, Diecezji z wielką liczbą gospodarstw rodzinnych, Diecezją malowniczych pól, lasów i jezior, należy promować „nawrócenie ekologiczne”, „ekologię ludzką”, „ekologię integralną”, o którą tak wołają współcześni papieże: św. Jan Paweł II, Benedykt XVI i Franciszek; której tak pragnie współczesny człowiek. Bycie obrońcami stworzenia jest istotną częścią życia chrześcijańskiego. Nieposzanowanie stworzenia – podkreśla papież Franciszek – powoduje „jęki siostry ziemi, łączące się z jękami porzuconych świata, ze skargą żądającą od nas innej drogi. Nigdy nie traktowaliśmy tak źle i nie okaleczyliśmy tak naszego wspólnego domu, jak miało to miejsce w ciągu ostatnich dwóch stuleci” (LS 53). Synod przypomina w tym kontekście stare powiedzenie rolników Mazowsza: „ziemi się nie oszuka” i wzywa do wcielania go w życie.

„Grzechy ekologiczne”

44. Synod przypomina również, że do poważnych grzechów przeciwko miłosierdziu należy dzisiaj zaliczyć „grzechy ekologiczne”: marnotrawienie żywności, zaśmiecanie języka, brak opieki nad zwierzętami domowymi i wszelkie przejawy okrucieństwa wobec nich, wyrzucanie śmieci do lasów i jezior, zatrucie wody, produkowanie niezdrowej żywności, wypalanie traw, niesegregowanie śmieci i odpadów itp.

Wezwanie do krzewienia zdrowego, chrześcijańskiego stylu życia

45. Synod, podkreślając, że służbą miłosierdzia jest również w dzisiejszym świecie: produkowanie ekologicznej żywności, zakładanie oczyszczalni ścieków, upowszechnianie oraz wykorzystywanie ekologicznych źródeł energii, tworzenie ścieżek pieszo-rowerowych itp., wzywa wszystkich chrześcijan Mazowsza do propagowania zdrowego, chrześcijańskiego stylu życia.

Posługa charytatywna, stanowiąc istotny wymiar realizacji misji Chrystusa i Kościoła, niewątpliwie służy budowaniu wspólnoty międzyludzkiej i kościelnej. Synod wyraża podziękowanie mieszkańcom Diecezji Płockiej za wielkoduszne włączanie się w akcje charytatywne i wspieranie dzieł miłosierdzia. Jakkolwiek Kościół Płocki może poszczycić się wieloma pięknymi świadectwami wrażliwości na potrzeby drugiego człowieka, „wystawionymi” przez kolejne pokolenia chrześcijan, ani dzisiaj, ani jutro nie może czuć się zwolniony z podejmowania nowych wyzwań w zakresie realizacji „wyobraźni miłosierdzia” (por. Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona 18 sierpnia 2002 roku w czasie Mszy Świętej na krakowskich Błoniach*).